

АНАЛІЗ ДЕСТРУКТИВНОГО ВПЛИВУ ТІНІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ НА ЕКОНОМІЧНУ БЕЗПЕКУ ДЕРЖАВИ

Економічну безпеку розглядають як рівень розвиненості економічної системи країни, що характеризує управлінські можливості держави забезпечувати ресурсами галузі економіки, підтримувати належний рівень добробуту населення, а також реалізовувати національні інтереси. Здатність гарантувати економічну безпеку є основою незалежності держави у світовому просторі. Актуальність визначення основних факторів впливу на економічну безпеку держави підтверджується також інтеграційними процесами. На сьогодні гарантування економічної безпеки є однією із найважливіших функцій держави, пов'язане із забезпеченням національних інтересів.

Проблеми тінізації економіки та її впливу на економічну безпеку держави є об'єктом дослідження ряду вітчизняних та зарубіжних вчених – аналітиків, міжнародних організацій. Зокрема: Ю. Харазішвілі, І. Бінько, Б. Губський, М. Дудін, Я. Жаліло, А. Сухоруков, В. Мунтіян, З. Варналій та інші. Для аналізу рівня тінізації економіки та її наслідків для економічної безпеки держави використовується ряд індикаторів: Economic Freedom Index, Corruption Perception Index, Doing Business, World Competitiveness Report, Shadow Economy Index.

Сучасний масштаб національної економіки України критично обмежує міжнародну конкурентоспроможність країни. За підсумками 2016 р. ВВП України становив 92,5 млрд. дол. США, що складає 0,12 % світового ВВП та відповідає 64-ій позиції у світі за цим критерієм. ВВП на душу населення в Україні у доларах США за ПКС в два рази нижчий за середньосвітовий рівень (7,5 тис. дол. США, або 42 % від середнього рівня ВВП на душу населення за ПКС у 2016 р.) [5].

Несприятливий інвестиційний клімат, посилений зовнішньою агресією, блокує можливості масштабного нарощення іноземних інвестицій в Україну, за рахунок яких у 2016 р. профінансовано лише 3,1 % капітальних вкладень. Проблеми економічного та соціального характеру чітко корелюють з високим рівнем тінізації економіки України.

Основними сучасними проблемами тінізації економіки визначено тіньову зайнятість та тіньові фінансові потоки. До основних інструментів тінізації фінансових потоків відносимо мінімізацію податкових зобов'язань, ухилення від оподаткування, виведення коштів за межі України, легалізацію доходів, одержаних злочинним шляхом, та порушення бюджетних видатків.

До найістотніших чинників тінізації національної економіки належать наступні: *неефективне державне регулювання економіки* – взаємна відсутність довіри бізнесу та держави, висока бюрократизація, недосконале інституційне та законодавче забезпечення; *неефективне адміністрування*

податків, що підтверджують рейтингові оцінки цієї сфери, збільшення частки збиткових підприємств, низький рівень платіжної дисципліни, нестабільність та недосконалість податкового законодавства, необізнаність із цим законодавством, правова незахищеність платників податків, відсутність ефективних механізмів покарання за недотримання податкового законодавства, що створює додаткові стимули до мінімізації та ухилення від сплати податків; *проблеми ринку праці*, пов'язані з низькими економічними стимулами до офіційного працевлаштування працівників та зростанням рівня безробіття. Обсяг тіньової зарплати в Україні складає від 170 до 200 млрд. грн. щорічно, за даними Інституту економіки і прогнозування у 2015 р. частка працюючих в тіні складала 16,61% від усіх працюючих [2]; *недосконале монетарне регулювання*, яке полягає в нестабільності національної грошової одиниці, волатильності темпів інфляції, критично високому рівні монетизації національної економіки, значній частці готівки в структурі грошової маси; *проблемність бюджетної системи*, низький контроль за використанням бюджетних коштів, 2015 році у тіні опинилося приблизно 250 млрд. грн. бюджетних коштів; відсутність чіткої державної програми боротьби з організованою злочинністю, в тому числі і в економічній сфері, низький рівень довіри населення до судових та правоохоронних органів.

Державна служба статистики України останніми роками визначає обсяги тіньової економіки у середньому від 15 % до 18 % ВВП. Варто зазначити, що ці дані значно відрізняються від результатів інших методів оцінки. Відповідно до розрахунків Міністерства економічного розвитку та торгівлі України обсяг тіньової економіки в Україні за останні 5 років становить від 28 % до 39 % ВВП. Зазначений показник розраховується різними методами, які враховують розбіжності між доходами та витратами населення, динамікою готівки в обігу та обсягами виробництва, використанням електроенергії та обсягами виробництва, а також динамікою цін факторів виробництва, готової продукції та рентабельністю виробництва. Відповідно до досліджень Ю. Харазішвілі, проведених з використанням функцій сукупного попиту й пропозиції, рівень тінізації економіки України коливається у діапазоні від 30 % до 40 % ВВП [3, 7]. Відповідно до розрахунків австрійського економіста Ф. Шнайдера, які широко використовуються у міжнародних зіставленнях, рівень тіньової економіки в Україні становить 52,8% від офіційного ВВП [4].

Для ефективної реалізації політики детінізації національної економіки та покращення індикаторів економічної безпеки необхідно реалізувати ряд реформ: реформу ринку праці, судову реформу, реформу банківської системи, податкову реформу. Дані реформи нададуть поштовх до забезпечення економічного розвитку, що за умов високих показників тіньової економіки є неможливим.

Детінізація національної економіки України є пріоритетним напрямом посилення економічної безпеки держави. Основними завданнями детінізації є створення необхідних умов для легалізації зайнятості; скорочення рівня монополізації виробництва та розвитку конкурентного середовища; забезпечення прозорості у сфері виконавчої влади; підвищення ефективності системи управління корпоративними правами; розробка відповідного правового забезпечення процесу легалізації доходів; запровадження податкових стимулів до нагромадження та інвестування коштів в

інноваційний сектор; гармонізація діяльності Державної служби фінансового моніторингу та правоохоронних органів у сфері легалізації тіньових капіталів; розробка комплексної теоретико-методичної бази визначення обсягів та протидії кримінальній та тіньовій активності; активізація участі у міжнародній системі протидії ілlegalізації економічної діяльності на різних рівнях міжнародного співробітництва [1].

ЛІТЕРАТУРА:

1. Варналій З. Детінізація економіки як чинник розвитку підприємництва / З. Варналій, З. Живко // *Стратегічні пріоритети*. – 2013 – № 4 (29).

2. Тіньова економіка в Україні: причини та шляхи подолання // Міжнародний центр перспективних досліджень. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://icps.com.ua/assets/uploads/files/t_novaekonom_kaukra_ni.pdf

3. Харазішвілі Ю. Щодо методології комплексного оцінювання складників економічної безпеки держави / Ю. Харазішвілі, А. Сухоруков // *Стратегічні пріоритети*. – 2014. – № 3 (38). – С. 5-15.

4. Friedrich Schneider *The Shadow Economy and Work in the Shadow: What Do We (Not) Know?* // *Discussion Paper No. 6423 March 2015*. – Born, 2015.

5. *World economic outlook April 2017* // *IMF Data mapper*. [Electronic resource]. – Access: <http://www.imf.org/external/datamapper/index.php>

UDK 343.33

Farion A.

PhD, Associate Professor of the Department of Economic Security and Financial Investigation, Ternopil National Economic University

CYBER PERPETRATION EXPERIENCED GLOBALLY

Cybercriminal activity is one of the biggest challenges that people faced in this century. Cybercrimes are divided into two groups: cyber dependent crimes and cyber enabled crimes. According to Sean O’Neil ... ‘Cyber Dependent Crimes ... include attacks on computer systems to disrupt IT infrastructure, and stealing data over a network using malware...’ and ‘Cyber Enabled Crimes’ existing crimes that have been transformed in scale or form by their use of the Internet...’ [1]. High level of cybercrimes may be explained by theft triangle reasons and all categories of cybercriminals are interconnected with them (fig.1).